

Natura 2000: inspiratiebron of gedoe met regeltjes?

Velen hebben wel eens van Natura 2000 gehoord, maar weinigen hebben zich er nog echt in verdiept. Voor degene die vooral de berichtgeving in de kranten hierover als belangrijkste bron hadden, zal misschien vooral het beeld van gedoe over regeltjes en Europese regelgeving zijn bijgebleven. Regels en Europa lijken weinig populair in onze huidige samenleving. Toch is dit negatieve beeld tot nu toe onterecht en biedt Natura 2000 kansen voor een daadwerkelijke bescherming van onze biodiversiteit. Daar is dan wel wat voor nodig.

Henk Siebel, Natuurmonumenten

L. Verwoerd | Korhoen

De algemeen omarmde basisgedachte achter het Natura 2000-beleid is het tot staan brengen van de achteruitgang van de habitats en soorten die op Europese schaal onder druk staan. Hiervoor worden Natura 2000-gebieden aangewezen, waarin hiervoor extra bescherming nodig is. In deze aanwijzingen wordt aangegeven welke extra te beschermen habitats en soorten er voorkomen en of hiervoor een behoud of herstelopgave ligt. Niet vanuit een gedachte dat er meer natuur moet komen, maar vanuit het perspectief van wat haalbaar is en minimaal nodig is om de bijzondere habitats en soorten in Nederland duurzaam overleefd te kunnen houden en achteruitgang te stoppen. Er ligt dus een concreet beargumenteerd kader klaar om uit te werken in Natura 2000-beheerplannen.

Er is tot nu toe veel nadruk op het Natura 2000-beheerplan als toetsingskader voor activiteiten in gebieden. Belangrijker is echter dat de doelen per gebied verder worden ingevuld en afspraken worden gemaakt over wat er allemaal moet gebeuren, juist ook om de noodzakelijke milieuraanvoorwaarden te scheppen. Dit laatste is essentieel omdat er wel instandhoudingsdoelen kunnen worden afgesproken, maar deze door een natuurbeheerder voor veel habitattypen met de huidige milieudruk niet goed gerealiseerd kunnen worden. Deze belangrijke oorzaken van bedreiging die de redenen van het moeten beschermen van de in Europees oogpunt belangrijke biodiversiteit moeten natuurlijk wel worden weggenomen.

Nu is de verzuring via de lucht sterk teruggebracht, hoewel nog veel natuur zich niet heeft hersteld van die verzuring uit het verleden. De problemen met verdroging en vermisting zijn echter nog zeer groot. Er is al veel bestaand beleid op dit vlak dus Natura 2000 betekent niet iets heel nieuws. De

realisatie van dat beleid laat echter tot nu toe te wensen over. De jaarlijkse rapportages van het Natuurplanbureau hierover geven dit ook steeds duidelijk aan.

Wat betreft de verdroging is er weer nieuw beleid in de maak met provinciale TOP-lijsten waarop die gebieden staan die als eerste aangepakt moeten worden. Gelukkig staan veel van de door verdroging bedreigde Natura2000 gebieden op deze lijsten, maar niet alle.

Wat betreft de vermessing is de achtergrondbelasting wat teruggedrongen, maar het blijft een groot probleem voor veel Natura 2000-gebieden. Als hier geen extra verbetering in komt zal de regelgeving van de habitatrichtlijn waarschijnlijk als laatste redmiddel het belangrijkste middel zijn om in een aantal gevallen zaken af te dwingen.

Het Natura 2000-traject biedt tot nu toe dus een kader vanuit internationaal belang, waarbij voor vrijwel alle gebieden reeds is aangegeven wat er mis is en aangepakt moet worden. Tegelijk is er al veel bestaand beleid waarbij al veel aangepakt zou moeten worden. Natura 2000 zou eigenlijk nieuwe inspiratie moeten geven om hier daadkrachtig mee aan de slag te gaan. Wat is er in dit licht nu nodig om het Natura 2000 traject de komende jaren te laten slagen?

1 Een goed uitgewerkt beheerplan Natura 2000

De aankomende aanwijzingsbesluiten moeten voldoende richting geven voor het uitwerken van de beheerplannen. Gewenst is dat de doelen in het beheerplan verder geconcretiseerd worden en het beheerplan integraal aangeeft wat er moet gebeuren om de achteruitgang te stoppen en de natuur waarvoor het betreffende gebied is aangewezen in een gunstige staat van instandhouding te brengen. In het beheerplan moeten duidelijke afspraken staan wie waarvoor aan de lat staat en op welk moment er hoe geëvalueerd wordt.

2 Duidelijkheid aan de omgeving geven

Voor het realiseren van het Natura 2000-beleid is begrip en duidelijkheid voor en van de omgeving van belang. Het laten bestaan van veel onduidelijkheid rond Natura 2000 leidt snel tot indianenverhalen die vaak onterecht tot een hoop weerstand kunnen leiden. Duidelijke aanwijzingsbesluiten met heldere doelen en opgaven zijn daarom van belang.

3 Stroomlijnen van doelentallen van de overheid

Zo langzamerhand raakt de beheerder het spoor bijster in alle voor hem belangrijke doelen van de overheid. Natuurdoeltypen op natuurdoelenkaarten, doelpakketten van Programma beheer, Natura 2000-habitattypen, doelen in het kader van de Kaderrichtlijn water. In het kader van Natura 2000 komen er geen nieuwe subsidies voor realisatie en moet het met bestaand of iets aangepast instrumentarium worden gedaan. Het stroomlijnen van al deze doelentallen is daarom dringend gewenst. Het aantal mensen dat meer dan twee talen spreekt is op de vingers van een twee handen te tellen en veel tijd dreigt verloren te gaan in vertalingsproblemen.

Staatsbosbeheer ziet kansen

Tijdens een presentatie over Natura 2000 voor Veluwe boscijgenaren zette Staatsbosbeheerder Eric Klein Lebbink van de Cluster Terreinbeheer Regio Oost ook uiteen hoe zijn organisatie tegen Natura 2000 aankijkt. Hij constateert daarbij dat voor veel habitats en soorten sprake is van 'behoud' van omvang en kwaliteit, maar voor een flink aantal ook van 'uitbreiding'. Dat de nulsituatie en de definitie van habitats nog niet altijd duidelijk is, maakt het er soms niet gemakkelijker op.

Desondanks ziet Staatsbosbeheer in Natura 2000 grote kansen. "Het feit dat het gebied als geheel wordt genomen, biedt allerlei mogelijkheden om te kiezen wie waar welke doelen gaat realiseren. Dat betekent dat de ene eigenaar of beheerder meer kan focussen op beheer en de ander meer op ontwikkeling. Je bent gedwongen om over elkaars grenzen heen te kijken en dat maakt het juist interessant. Voor elk doel moet je het juiste schaalniveau kiezen.

Wat me nog wel zorgen baart is de stikstofdepositie. De grauwe deken die dat oplevert, wordt met de huidige ammoniakwetgeving niet weggenomen. Ook hoop ik dat het beheerplan genoeg ruimte zal bieden voor flexibele processen. Je moet immers niet alle habitats exact op hun huidige locatie willen behouden."

4 Zorgen voor een op uitvoering gericht samenwerkingsverband

We hebben straks genoeg doelen. Voor een aantal van de Natura 2000-habitats en soorten zijn extra inspanningen noodzakelijk, met name in het realiseren van de hiervoor benodigde milieuranvoorwaarden. Dit overstijgt het beheer in de gebieden. Het zal samenwerking van verschillende partijen vergen. Het zal dan ook het komende decennium op de uitvoering aankomen. Dit vraagt niet om een overheid die snel een beheerplan laat maken en vervolgens vooral een controlerende rol gaat spelen. Er is vooral een faciliterende rol en sterke samenwerking nodig.

5 Krachtadig milieubeleid

In en rond de gebieden kan het nodige worden gedaan voor het creëren van gunstige milieuranvoorwaarden. Echter, zonder een krachtadig landelijk milieubeleid met name op het gebied van de stikstofdepositie zullen habitattypen in een ongunstige staat van instandhouding blijven en zal biodiversiteit verder verloren gaan. Met intensivering van herstelbeheer om deze negatieve milieu-invloeden teniet te doen is de biodiversiteit slechts ten dele te handhaven.

Natura 2000 levert dus voldoende achtergronden om daadwerkelijk tot het uitvoeren van het natuur- en milieubeleid te komen om onze biodiversiteit veilig te stellen. Niet alleen overheden, maar ook de beheerders en andere betrokkenen kunnen hieraan een bijdrage leveren. Een krachtdadige samenwerking is een van de belangrijkste voorwaarden voor noodzakelijk herstel en behoud van de natuur in Nederland. Nu veel verantwoordelijkheden naar de Provincies zijn gedecentraliseerd liggen hier kansen, maar deze moeten de komende tijd dan wel opgepakt worden. ♦